

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон, профессор

Хӯҷаҳоҳтзода Ҷ.Ҳ.

«26» декабри соли 2023

ХУЛОСАИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Диссертатсия Султанзода Заррина таҳти унвони «Хусусиятҳои сохторӣ-семантиқӣ ва тарҷумавии воҳидҳои фразеологӣ дар «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ дар кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расидааст.

Султанзода Заррина соли 2017 факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро аз рӯйи ихтисоси арабӣ-англисӣ бо касби мутахассис оид ба робитаҳои байнифарҳангӣ хатм кардааст. Аз 30-юми сентябри соли 2016 ба ҳайси лаборанти кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба кор қабул гардида, аз 16-уми сентябри соли 2017 дар вазифаи котиби ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон кору фаъолият намудааст. Аз соли 2018 то соли 2022 ба ҳайси аспиранти кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии ба корҳои илмӣ-таҳқиқӣ машғул гардидааст. Айни замон ба ҳайси сармутахассиси шуъбаи робитаҳои байнамилалии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият намуда истодааст.

Роҳбари илмии аспирант номзади илми филология, дотсенти кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупо Исмонов Кароматулло Бадриддинович мебошад.

Мавзуи диссертатсия дар Шурои олимони факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (24.11.2017, қарори

№3) ва дар Шурои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (26.12. 2017, қарори №4) тасдиқ шудааст.

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертант Султандоза Заррина 10-уми июни соли 2022, № 70 маълумотномаи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ додааст.

Аз муҳокимаи диссертатсия чунин натиҷагирий карда шуд:

Омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ дар «Тарҷумаи «Тафсири Табарӣ» ва баррасии чигунағии корбурди онҳо дар асар аз масъалаҳои муҳимми забоншиносӣ, хусусан фразеологияшиносии тоҷик арзёбӣ мегардад. Зеро омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ дар ин асар ба тавоноиву зоёни забони тоҷикӣ дар асрҳои IX-X ишора карда, ҳамзамон, далолат ба он менамояд, ки донишмандони тоҷик ҳанӯз дар он асрҳо аз таркиботу таъбироти устувор ва тарҷумапазириву тарҷуманопазирии онҳо огоҳӣ доштаанд.

Бо назардошти нукоти мазкур, омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ дар «Тарҷумаи «Тафсири Табарӣ» ва баррасии чигунағии корбурди онҳо дар асар аз масъалаҳои муҳимми забоншиносӣ, хусусан фразеологияшиносии тоҷик арзёбӣ мегардад. Зеро омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ дар ин асар ба тавоноиву зоёни забони тоҷикӣ дар асрҳои IX-X ишора карда, ҳамзамон, далолат ба он менамояд, ки донишмандони тоҷик ҳанӯз дар он асрҳо аз таркиботу таъбироти устувор ва тарҷумапазириву тарҷуманопазирии онҳо огоҳӣ доштаанд.

Воқеан, унвончӯ возеху бамаврид таъкид мекунад, ки ҳамбастагӣ ва устуворие, ки байни ҷузъҳои воҳидҳои фразеологӣ вучуд дорад, аз як тараф, барои таъсирнапазириву ба тағиирот дучор нагардидани онҳо мусоидат намояд, аз тарафи дигар, ба заминай таърихии забон далолат мекунад, зеро пайдоиши воҳидҳои фразеологӣ ба қоидаву усули мушаххаси таркибофарӣ пойбанд набуда, дар натиҷаи тавсевеаёбии маонии таркибҳо ва ба маҷозу киноя ва истиора гароиш ёфтани онҳо ба майдон меоянд.

Мавзуи диссертатсия ба доираи мавзуъ ва масъалаҳои таҳқиқие, ки дар шиносномаи ихтисоси илмии 10.02.01 – Забони тоҷикӣ нишон дода шудаанд, комилан мувофиқат мекунад. Муҳтавои диссертатсия ва натиҷаҳои он ба мавзуи таҳқиқӣ иртиботи ногусастаний доранд.

Мавзуи диссертатсия ба «Самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмию техникий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми сентябри соли 2020, №503 тасдиқ шудааст, мутобиқат дорад. Илова бар ин, ба

маводи диссертатсия зимни пажуҳиши мавзуъ ва масъалаҳои гуногуни таърихи забони тоҷикӣ, забоншиносӣ ва назария ва амалияи тарҷума метавон такя кард.

Муаллифи диссертатсия ба шакли муфассал ба таҳлилу баррасӣ гирифтани воҳидҳои фразеологии дар осори мазкур истифодашударо мақсади аслии таҳқиқ қарор додааст. Барои расидан ба ин ҳадафҳо муаллифи диссертатсия дар назди худ чунин вазифаҳо гузаштааст:

-таҳлилу баррасии ҷойгоҳи корбурдии ВФ дар осори классикон таваҷҷӯҳи донишмандони гузаштаро ба ин падидаи забонӣ нишон медиҳад ва дар ин сamt «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» сарчашмаи мӯтамад ба шумор меравад;

-дар зимни ВФ дар баробари калимаҳои асили забон боз калимаҳои иқтибосӣ ба кор меравад. Муайян намудани дараҷаи истифодаи вожаҳо ва иқтибосӣ дар зимни ВФ мусоидат мекунад, то дар мавриди асолат ва ё иқтибосӣ/тарҷумавӣ будани ВФ хуносагирий шавад. Аз ин рӯ, яке аз вазифаҳои ин таҳқиқ мушаххас намудани ин паҳлуи ВФ мебошад;

-масъалаи тарҷумапазирий ва тарҷуманопазирии ВФ мавриди баҳси донишмандони зиёди ҳориҷӣ ва ватанӣ қарор гирифтааст. Барои мушаххас намудани ин масъала муносибати мутарҷимон/муаллифони асар ба ВФ бисёр ҷолиб мебошад. Дар таҳқиқи диссертационӣ масъалаи мазкур матраҳ гаштааст.

Ба сифати мавод ва ё сарчашмаҳои таҳқиқ «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ», ки соли 2007 аз ҷониби донишмандони тоҷик, устодони Донишгоҳи давлатии Ҳуҷанд ба номи академик Б.Фафуров Салимов Н.Ю., Зоҳидов Н.Ш., Ғиёсов Н.И., Ҳасанов А.А. ва Самеев А. дар асоси нусхаи бачопрасонидаи Ҳабиби Яғмой дар ҳафт мӯжаллад ва ду китоб ба нашр расидааст, баромад менамояд.

Муаллифи диссертатсия дар ҷараёни баррасии масъалаҳои ба мавзуи таҳқиқ рабтдошта, аз асарҳои илмии забоншиносони ватанию ҳориҷӣ ва осори пажуҳиши марбут ба шинохти фразеология самаранок истифода намудааст.

Асосҳои назарӣ ва методологии диссертатсияро асарҳои илмию назарии муҳаққиқони ватанию ҳориҷӣ, аз қабили В.В. Виноградов, Н.М. Шанский, Б.А. Ларин, С.И. Ожегов, В.П Жуков, Маҳмуд Фаҳмӣ ал-Ҳичозӣ, Карим Закӣ Ҳисомуддин, Исомуддин Абдуссалом Абузулол, Ботинӣ Муҳаммадризо, Н. Маъсумӣ, Р. Ғаффоров, Б.

Камолиддинов, С.В. Хушенова, Ҳ. Мацидов, Р.Султанова, И. Ҳасанов, Р. Саидов, Ҳ.Чалилов, Ҳ.Дўстов ва дигарон ташкил медиҳанд.

Навғонии илмии таҳқиқ дар он зоҳир меёбад, ки аввалин бор аз ҷониби диссертант хусусиятҳои соҳтории ВФ дар «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ», нақши феълҳо, хусусан феълҳои ёридиҳанда дар ташкили ВФ дар асари мазкур ва мушкилоти тарҷумаи ВФ дар забони тоҷикӣ ва нишон додани муодилёбиву муодилофаринии мутарҷимони асар барои воҳидҳои фразеологии қуръонӣ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Ҳамзамон, дар диссертатсия бори аввал воҳидҳои фразеологии асар аз нигоҳи мазмуну муҳтаво ва категорияҳои луғавии он, аз қабили синонимия, антонимия, вариантнокӣ ва полесимия таҳқиқ карда шудааст.

Диссертатсияи номзадии Султандоза Заррина аз ҷанд ҷиҳат аҳаммияти вижа дошта, арзиши назарӣ ва амалиаш дар он зоҳир меёбад, ки масъалаҳои назарӣ, равишҳои таҳқиқ ва хуносаҳои муаллиф ҷанбаҳои назарии омӯзиши забон ва услуби насли классикии форсу тоҷик, хусусан «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ»-ро пурратар гардонида, дар шинохти воҳидҳои фразеологии асари мазкур метавонад ҳамчун маводи назарӣ хидмат намояд.

Натиҷаҳои диссертатсияро метавон зимни дарсҳои назариявию амалии таърихи забон, курсҳо ва семинарҳои таҳассусӣ доир ба фразеология, назария ва амалияи тарҷума, ҳамзамон, барои тартиб додани луғатҳои фразеологӣ дар донишгоҳу донишкадаҳо ва дар дигар муассисаҳои илмӣ-таълимӣ истифода намуд.

Мундариҷаи асосии диссертатсия дар 5 мақола, аз ҷумла, 3 мақола дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандай Комиссияи аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 2 мақола дар маҷмуаи конференсияи ҷумҳурияйӣ ба чоп расонидаи унвонҷӯ инъикос ёфтааст:

1. Ёраҳмадова З. «Тарҷумаи «Тафсири Табарӣ»-ганиҷаи воҳидҳои фразеологии тоҷикӣ /З.Ёраҳмадова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – 2020. – №8. – С. 131-133.

2. Ёраҳмадова З. Тарҷумаи воҳидҳои фразеологии арабӣ ба забони тоҷикӣ (дар мисоли «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» / З.Ёраҳмадова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – 2021. – №1. – С. 71-76.

3. Ёраҳмадова З. Синонимияи воҳидҳои фразеологӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ»/ К.Б.Исмонов, З.Ёраҳмадова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – 2021. – №2.–С.18-23.

4. Ёраҳмадова З. Мушкилоти тарҷумаи воҳидҳои фразеологӣ дар мисоли «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» / З.Ёраҳмадова // Маводи конференсияи илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба ҷашиҳои «30-солагии Истиқоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «110-солагии Шоири ҳалқии Тоҷикистон», «Қаҳрамони Тоҷикистон Мирзо Турсунзода», «110-солагии Нависандаи ҳалқии Тоҷикистон Сотим Улуғзода» ва «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)». – Душанбе, 2021. – С.89-94.

5. Султанзода З. Ибора ва таркибҳои фразеологӣ бо феълҳои ёридиҳанда дар «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» / З.Султанзода // Конфронси байналмилалии илмӣ-амалии «Стратегия ва тамоюлҳои рушди журналистика, филология ва лингводидактика».– Душанбе, 2023. – С.327-333.

Шинохти воҳидҳои фразеологии «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» барои рушди фразеологияшиносии тоҷик мусоидат менамоянд. Натиҷаҳои таҳқиқро зимни пажуҳиш дар самтҳои дигар, аз ҷумла забоншиносӣ, тарҷумашиносӣ ва ғайра татбиқ намудан мумкин аст.

Саҳми шаҳсии довталаб дар баробари нашри мақолаҳои илмӣ ва баромадҳо дар конференсияҳои гуногунсатҳ боз дар он ифода мегардад, ки аввалин бор ВФ дар асоси маводи «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» мавриди пажуҳиш қарор гирифта, дар зимн ҳусусиятҳои тарҷумавии он бо муқоиса байни ВФ забонҳои арабӣ ва тоҷикӣ ба таҳлил қашида шудааст.

Кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои ДМТ диссертатсияи Султанзода Зарринаро дар мавзуи «Ҳусусиятҳои сохторӣ-семантиқӣ ва тарҷумавии воҳидҳои фразеологӣ дар «Тарҷумаи Тафсири Табарӣ» кори илмии баанҷомрасида меҳисобад, ки дар сатҳи баланди илмию таҳқиқотӣ таълиф шуда, ба ҳама талаботи кори диссертационӣ ҷавобғӯ аст. Бинобар ин, диссертатсияи мазкурро ба шурои диссертационии 6D.KOA-021 барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ ба ҳимоя тавсия менамояд.

Хулоса дар ҷаласаи васеи кафедраи филологияи араби факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шудааст.

Иштирок дошт: 12 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 12 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест, қарори №4, аз 22.12.2023.

Раиси ҷаласа, доктори илмҳои филология,
мудири кафедраи филологияи араб Раҷабова М.Т.

Номзади илмҳои филология,
дотсент, мудири кафедраи
забони адабии мӯосири тоҷикӣ Дӯстзода Ҳ.Ҷ.

Номзади илмҳои филология,
мудири кафедраи филологияи Эрон Қосимов Ҷ.С.

Котиби илми, номзади илми
филология, муаллими қалон Каримова Д.Б.

«Тасдиқ мекунам»:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои маҳсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Тавқиев Э.Ш.

«25» декабри соли 2023.

